

כאשר קורא את ספר שבת . . . שבת עמדתו נמשך
 (כלל עמדתו) . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך
 שבת עמדתו נמשך . . . שבת עמדתו נמשך

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
 כולל הדף היומי
 קרית ספר ת"י
 מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 25 / 17
 קרית ספר 71919 נודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 300

הוצאת ת"י בנס הנח"ל הד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

בס"ד, טו תמוז התשס"ט. מסכת בבא מציעא דף עד – דף פ

המקח תוקע כף לחבירו ובוזה נגמר המקח. והוסיף, דכל כיוצא בזה, שנהגו לגמור המקח, כגון במקום שנוהגים שנותן הלוקח מטבע אחד למוכר ובוזה נגמר המקח, מהני. (ד) גמ', רב חביבא אמר למקניא ממש. לכאורה נראה לבאר דברי רב חביבא, דאף דלא נהיגי למקני ממש, (דבכהאי גוונא לכולי עלמא קני) מכל מקום נוהגים, שמי שעשה סיטומתא נותנים לו, ולכך קונה, ואין הפירוש דלרב חביבא אף דלא נהגו בכך, הוי סתם קנין מדרבנן. (ש.א.).

(ה) גמ', רבנן אמרי לקבולי עליה מי שפרע. ביאר הסמ"ע (סימן רא סק"ב, וסימן רד סק"א), דחכמים תיקנו דהאי רושם כיון דהוי התחלת הקנין כנתינת מעות דמי, וכיון דלא נגמר עדיין קנינו, אין עליו אלא קבלת מי שפרע.

(ו) גמ', שם. הרשב"א (לעיל דף מז: מח.) הוכיח מכאן, דאיכא מי שפרע גם היכא דמדינא אינו קונה, ולפיכך גם היכא שנתן מעות באופן שלא קנה מן התורה, איכא מי שפרע. ודלא כהר"י מיגש (הובא בשיטה מקובצת שם) שכתב, דאפילו לא קנה, כיון דאיכא דברים ומעות, ישנו במי שפרע. והקצות החושן (סימן ר"ד סק"ב), כתב לדחות הראיה.

(ז) גמ', ובדוכתא דקנו ממש קני. כתב הרשב"א, דהטעם דחל הקנין משום, שהמנהג מבטל ההלכה. וכן כל כיוצא בזה, כל דבר שבממון על פי המנהג קונין ומקנין, הלכך בכל דבר שנהגו התגרים לקנות קונין.

(ח) גמ', ובאתרא דנהיגו למקני ממש קני. כתב הנתיבות המשפט (סימן רא סק"א), דדין סיטומתא לא מהני אלא מדרבנן, והוכיח דבריו, דהא קנין דרבנן לא גרע ממנהג הסוחרים, ואפילו הכי לא חשבינן ליה רק לקנין דרבנן לענין קידושין. אך הפתחי תשובה (שם סק"א), הביא משו"ת חתם סופר (יו"ד שיד), דהוי מדאורייתא. וטעמא דמהני מדאורייתא, ביאר החתם סופר, משום, דבממון אזלינן בתר המנהג, והודיענו רבא, שהדין כן מן התורה, דכל שהנהיגו הסוחרים הוי כאלו התנו, וכל תנאי שבממון קיים מדאורייתא, ולא הוי כקניני דרבנן דלא מחלו בכך

דף עד ע"א
 (א) גמ', וזבן לחד מינייהו זבן לכולהו. שיטת הרמ"ה (הובא בטור סימן קפד), דאפילו אמר בהדיא דלפלוני זבין, לא קנה הפלוני. וכן כתב בשיטה מקובצת בשם הרמ"ך. וכן כתב בשיטה מקובצת בשם רבינו יהונתן, דלא יכול לחזור משליחותו. אבל הריטב"א (החדשים) הביא מהרמב"ן, דאם פירש להדיא דזבין לחד מינייהו קנה. וכן הביא הטור (שם) בשם ר' ישעיה, דאם מפרש קודם שקנה, קנה, וכדביאר הב"ח, דאמר כן בפני עדים, והיינו משום שחוזר משליחותו. אמנם, בפסקי רי"ד (ר' ישעיה) כאן איתא להדיא, דאף אם היה בלבן לקנות לאחד, מהני. וביאר, דאף דקתני בגמ' דזבין לחד מינייהו זבן לכולהו, כוונת הגמ', שהביא לאחד מהן, והלך השליח לדרכו ולא פירש דקנה עבורו, אבל אם פירש דלחד קנה, מהני, דחזר בו משליחות האחרים. אך הרי"ז (בקונטרס הראיות) כתב, דמלשון הגמ' לא משמע כן.

(ב) גמ', ולא אמרן אלא דלא צר וחתים איניש איניש לחודיה וכו'. כתב הטור (סימן קפד), דשיטת רש"י דקאי אשליח, דאם השליח עירב המעות ביחד, אף דהם לא נתנו המעות מעורבים, זבן לכולהו. וכתבו הדרישה (שם סק"א) והחזון איש (בבא קמא סימן כב סק"י), שדקדק כן מלשון רש"י בד"ה דלא, שכתב, דלא צר וחתים מעות של כל איש. דהיינו שלא צר השליח. דאי קאי אמשלחים, הוי ליה למימר, דלא צר וחתים כל איש בעצמו. ולפי זה כתב הבית יוסף בבדק הבית, דצריך לומר דחתומים לאו דוקא. אמנם אמנם הריטב"א (החדשים) ביאר בשם הרמב"ן, דטעמא דזבן לכולהו, משום שכולם נתנו לו במעמד אחד ולא הקפידו, נעשו כשותפין, אבל בדצר וחתים כל חד מינייהו יוזוי דידיה, גלו דעתייהו דלא משתתפי. עוד כתב, דהיינו בלא עירב המעות, אבל אם עירב המעות, קנה לכל אחד לפי שיעור מעותיו.

(ג) רש"י ד"ה סיטומתא, חותם שרושמינ וכו'. אבל הרא"ש (סימן עב) פירש בשם ר"ח, כדרך שנהגו הסוחרים דבגמר

עפרא סמכא דעתיה וכו', מבואר במהר"ם שיף, דהיינו משום דאיסור ריבית תלוי במי שפרע, דהיכא דאיכא מי שפרע מותר לקצוץ היכא דאית ליה, אף שלא יצא השער כדפירש רש"י לעיל (סג). ד"ה יש לו מותר. (אך כתב המהר"ם שיף, דהוא דוחק). ולשיטת תוס' ד"ה וכפר, דאף לר' יוסי בעינן שיעשו, ביארו בשו"ת הריב"ש (סימן רע"ד) והמהר"ם שיף, דאף שהעפר השחור היה ביוקר, מכל מקום היה מצוי יותר מעפר לבן בשאר מקומות, ולכך סבירא ליה דאין צריך שיעשו, ואפילו הכי צריך שיהיה לו עפר דאין זה מצוי לגמרי. עוד ביאר הריב"ש, וכן כתב השיטה מקובצת, דאיירי שלא פסק על סכום קצוב, ולכך לא חשש לריבית, ומה שהמתין, אינו אלא בשביל שלא יוכל המוכר לחזור דיהיה מי שפרע, וכוונת הגמ' הוי אף לר' יוסי, עיין שם בארוכה.

דף עד ע"ב

(יד גמ', ימות הגשמים איכא בינייהו. כתב התפארת ישראל (אות נג), דטעמא דר' יוסי דאסר אפילו בימות החמה, לפי שאדם מחזיק הזבל לעצמו ולא מוכרו.

(טו) רש"י ד"ה בחד תרעא, כגון שלא נשתנה השער או הפוסק ע"מ לקבל מיד ונשתנה וכו'. כתבו המהר"ם שיף (הכא) והפני יהושע (לעיל מז:), דבדבריו מיושב הוכחת תוס' (שם) ד"ה אי אמרת, דלר' שמעון יכול הלוקח לחזור בו היכא שהזול, (דלא ברש"י (שם) ד"ה אי אמרת). מדאמרין הכא דר' שמעון איירי בחד תרעא ולא בתרי תרעא, דרש"י מפרש דחד תרעא, היינו שפסק על מנת לקבל מיד, ותרי תרעא לא הוי אלא היכא שפסק לקבל לאחר זמן.

(טז) גמ', ותיפוק ליה דשליח שויה. כתב רש"י ד"ה ותיפוק, דהא דאין לשליח מי שפרע, דמה בידו לעשות שבית דין מקללין אותו. וכתב בחידושי הרמב"ן, וכן כתב הריטב"א (החדשים), דלא מיבעיא אם הודיע השליח למוכר שהוא שליח, אלא אפילו לא הודיעו, כיון שאין חזר מדעתו, ולא החמירו עליו שיקחנו.

(יז) תוס' ד"ה דלמא, בתוה"ד, אבל אי מתני' רבנן היא איכא שלש מחלוקת וכו'. [צריך לומר דהיינו לסלקא דעתך, אבל למסקנא, דמודה רבי שמעון בתרי תרעי, הוו שתי מחלוקות בלבד, דמודה רבי שמעון לרבנן דלוקח יכול לחזור בו].

(יח) מתני', אלא שרצה להחמיר על עצמו. בספר פתחי שערים תמה, הא איסור הלואת סאה בסאה הוי בשעת הלואה, ובמה תיקן שנטל כשעת הזול. וכתב דצריך לומר, דכיון דחומרא בעלמא היא, לא החמיר על עצמו כל כך בשעת הלואה אלא בשעה שנטל, או שבאמת התנה כן

הסוחרים מרצונם אלא אנוסים בתקנתם ומטעם הפקר בית דין, בזה יש לומר אין כח ביד בית דין אלא להפקיע ולא להקנות, אבל מה שהנהיגו מרצונם הטוב כל תנאי שבממון קיים מן התורה. ובשערי יושר (מערכת הקנינים סימן י"א) ביאר, דכל הקנינים אין הקנין חל על ידי עצם המעשה, אלא דהמעשה מגלה על גמירות דעת, ולכך היכא דמנהג הסוחרים לקנות באיזה אופן שיהיה, הוי גמירות דעת. ועיין בדבר אברהם (ח"א סימן א' ענף א).

(ט) רש"י ד"ה על העביט, כולו לאותבינהו לרב ושמואל וכו'. פירש המהרש"ל (בפירוש קמא), דבכל הקושיות כוונת הגמ' להקשות גם לשמואל, דכימור מקרי בידי שמים, וכמו שכתבו התוס' ד"ה תני, לגבי כימור זיתים, והוא הדין כימור ענבים. וכן לגבי ביצים כתב המהרש"א, דיבוש הוי בידי שמים. אבל התוס' הרא"ש כתב, דיבוש לא הוי בידי שמים, דהא יכול לייבש באויר העולם. אלא כתב, דכל שאין לו אלא עפר לא מיקרי יש לו, דומיא דזבל בימות הגשמים לחכמים. ועיין עוד במהרש"א דמפרש, שאין כוונת רש"י על כל קושיות הגמ'.

(י) גמ', אין פוסקים על הביצים עד שיעשו. היינו נמי לשיטת שמואל לעיל, דסבירא ליה דמחוסר בידי אדם אפילו מאה פוסק, ועיין באות הקודמת.

(יא) רש"י ד"ה בעפר לבן, בתוה"ד, וכשהיו מכניסין אותו אין מכניסין אותו אלא מגובל וכו'. כתב המהר"ם שיף, דיש מפרשים כוונת רש"י, דר' יוסי פליג אף בעפר לבן, וסבירא ליה דאין צריך שיעשו, אלא מספיק שיהיה לו עפר, וכדנראה מהמשך הסוגיא, (ודלא כתוס' ד"ה וכפר שיחין). והוקשה לרש"י, הא אמר ר' יוסי במה דברים אמורים בעפר לבן, דמשמע דבכהאי גוונא מודה לר' מאיר דבעינן שיעשו, לכך פירש, דעושים אותן ביצים במקום אחר. [וכן משמע ברש"י ד"ה אבל בעפר שחור]. ובשו"ת הריב"ש (סימן רע"ד) רצה לומר, דלכך כיוון רש"י בד"ה בד"א, שכתב שצריך שיהא מוכן בידו, ולא כתב שצריך שיעשו, אך כתב שהוא דוחק. ועיין עוד ביאור אחר ברש"י במהר"ם שיף.

(יב) תוס' ד"ה וכפר שיחין, בתוה"ד, שהביצים לענין קדירות כעין לקוטות למוכרי תבואה. ביאר המהרש"א, דסבירא להו לתוס' כשיטת הרא"ש (סימן ס), דהא דקתני במתניתין לעיל (עב:) היה הוא תחלה לקוצרים פוסק עמו על הגדיש, היינו דוקא כשער הלקוטות ולא פחות, ודלא כפירוש רש"י (שם) ד"ה פוסק עמו.

(יג) גמ', לעולם כרבי יוסי ובאתריה דאמימר עשיק עפרא וכו'. כתב המהר"ם שיף, דלכאורה כיון דעשיק הוי כעפר לבן, ואף על פי כן מבואר דלא בעינן שיעשו, וכשיטת רש"י ד"ה בעפר לבן (שהובא באות יא). והא דקתני אי דמעילי

הדרך היוזמי

מסכת בבא מציעא דף עד - דף עה

טז תמוז - יז תמוז התשס"ט

בשעת הלואה.

יט) רש"י ד"ה שהיה ר"ג, בתוה"ד, שאם הוזלו נוטל מהן כשער הזול. כתב התוס' יו"ט, דהא דנקט לה, היינו משום שהיא בבא הראשונה, אבל בזול והוקרו הוי רבותא טפי, דהשתא מקבל חטין מועטין ממה שנתן. והביא, דאמנם הנמוקי יוסף (מד: מדפי הרי"ף) העתיק, שאם הוקרו. כ) גמ', וכי קא נחית לבציר מהכי קא נחית. כתב החוות דעת (סימן קסב סק"ז בביאורים), דנראה מדברי הט"ז, דאם לא עשתה השדה פירות אין נותן לו, דלא הוי הלואה, אך כתב לחלוק עליו דיכול להיות כחוכר. וכן הביא מהשיטה מקובצת שכתב בשם הראב"ד, דמתנה עמו או שיביא לו סאה מהשדה או שיביא לו דינר.

דף עה ע"א

א) גמ', והלא קצץ. פירש רש"י ד"ה וקוצץ, דכיון שקצץ כי הוזלו נמי יטול דמים שקצץ וכו'. כתב המהרי"ט (ח"א סימן י), דאפילו אם יחזיר לו עתה בפירות שווי הדמים שקצץ, מותר. אך בשולחן ערוך הגר"ז (סימן לג סעיף לב) אסר, דמיחזי כריבית שמקבל יותר ממה שנתן.

ב) גמ', אם לא קצץ הוזלו נוטל חטיו. כתב הפתחי תשובה (יור"ד סימן קס"ב סק"ג) בשם הבית אפרים, דהיינו אף שמסכים הלוח לפרוע כפי שווי החיטים בשעת ההלואה, אסור משום ריבית. וכן מפורש בריטב"א (החדשים) הכא, ובתוס' רבינו פרץ בבא קמא (צז.). ודלא כמחנה אפרים (הלכות רבית סימן כז).

ג) תוס' ד"ה ולית הלכתא כוותיה, בסוה"ד, ומיהו נראה דאין צריך לדקדק וכו'. ביאר החוות דעת (יורה דעה סימן קס"ג סק"א בביאורים), דכיון שאינו מקנה לו מדעתו דהא מקבלה בהלואה, אלא שחכמים חשבוהו כאילו היא נחלטת למלוה, משום הכי יכול ללות עליה כמה פעמים. והתוספות הרא"ש כתב, דכהאי גוונא איתא בגיטין (ל) גבי המלוה מעות את הכהן ואת הלוי מפריש עליהן, ואם מתו והניחו יורשין שירשו קרקע מפריש, ואפילו לא הניח אלא מלא מחט גובה מלא קרדום ואותו מלא מחט נתפס על כל מה שמפריש.

ד) תוס' ד"ה ומשום, אסור לומר לחבירו לשון הלואה ופריעה. טעמא דאין לומר לשון הלואה, מבואר בשבת (קמח). דאתי למכתב. והא דאסור לומר לשון פריעה, ביאר הלבוש (או"ח סימן ש"ז, יא), שמא המלוה ימחוק החוב. אך בשו"ת הריב"ש (סימן קנ"ו), לא כתב כן.

ה) בתוה"ד, אבל עוברים משום מדה ומשקל ומנין נקט לענין גזל. כן כתב בשיטה מקובצת בשם הראב"ד, דרישא הוי משום גזל, אם לא מחזירים בדיוק כמו שלקחו. וכן כתב בליקוטי הגר"א (על הרמב"ם פ"ז מגניבה ה"י) בשיטת רש"י

בשבת (קמט:): ד"ה בניו. ודלא כרש"י הכא ד"ה עוברין. ו) תוס' ד"ה וכדברי, ודוקא במקפידים אסר הלל וכו'. הקשה התוס' הרא"ש, מאי ריבית איכא, והלא אדרבא כשהוא פורעו, מתוך קפדנותו הוא מדקדק שלא יתן לו יותר, ולא יבואו לידי ריבית, ותירץ, דמכל מקום פעמים הוא בוש להראות שהוא מקפיד, ומוותר קצת. ואף על פי כן הוא מקפיד בלבו הלכך הוי ריבית.

ז) בתוה"ד, דנקט בני חבורה שרגילין ללות זה מזה וכו'. ביאר המהר"ם שיף, דכיון דהוצרך לכתוב בני חבורה, מטעם שכתבו התוס', הוצרך לכתוב המקפידים, דסתם בני חבורה אינם מקפידים זה עם זה.

ח) גמ', מידע יגעני ברבית אסורה ומתנה הוא דיהבו אהדדי. הקשה בספר התרומות (שער מ"ו ח"ד אות ב), דאין לך תינוק בישראל שלא יודע שריבית אסורה וכולן תלמידי חכמים בזה. וביאר, דהכא בתלמידי חכמים שהם גדולים בחכמה ויראת שמים ויודעים בלבם דנותנים בלב שלם ובלא הערמה. ועיין עוד שם.

ט) גמ', א"ל שמואל לאבוה בר איהי הלויני מאה פלפלין במאה ועשרין פלפלין. כתב בשיטה מקובצת בשם הרמ"ך בשם ר' נתן ב"ר מאיר, דמהכא מוכח דמותר לתלמידי חכמים אף להתנות בשעת הלואה, ולא דמותר דוקא בריבית מאוחרת. אבל שיטת הרמב"ן, וכן דייק הרמ"ך, והמגיד משנה מהרמב"ם (פ"ד ממלוה ולוה ה"ט), דאין ההיתר אלא בריבית מאוחרת, ולפי זה ביאר המגיד משנה (בשם הרמב"ן) דברי שמואל, דהכי קאמר, הלויני מאה פלפלין, ואפשר שבשעת פרעון אפרע לך מאה ועשרין. ועיין עוד ביאור בביאור הגר"א (סימן ק"ס סקל"ח).

י) גמ', מותר לו לאדם להלוות בניו וכו'. פירש הריטב"א (החדשים), דהיינו להלוות לבניו ולא ללוות מהם. וכן דייק הלחם משנה (פ"ד ממלוה ולוה ה"ח) מרש"י ד"ה להטעימן. אבל הגידולי תרומה (שער מ"ו ח"ג אות ב), כתב בדעת רש"י איפכא, עיין שם. וטעם הדבר שמעיקר הדין אין כאן ריבית, ביאר הריטב"א (החדשים), לפי שהם סמוכין על שולחנו, וכל מה שבידם שלו הוא, וכן כתב רש"י שבת (קמט:): ד"ה בניו. והלחם משנה (שם) פירש בדעת הרמב"ם, דעסקינן אפילו באין סמוכין על שולחנו, וההיתר משום דכשהוא מלוה להם המעות, הוא נותן להם במתנה גמורה, דאינו מקפיד עליהם, וכן מה שנותנים לו, נותנים במתנה גמורה. ועיין בפרישה (סימן קס סק"ג) דפירש טעם אחר.

דף עה ע"ב

יא) מתני', והעדים. מדברי התוס' ד"ה ערב מבואר, דעוברים אף היכא שהיה מלוה בלי עדים. והמנחת חינוך (מצוה סח, א) העיר, דאם כן מה קעבדי, ולמה עוברים על

סק"א) כתב, דמדברי רש"י משמע שיכפור במזיד. (יז גמ', שלח ליה בהדי פניא וכו'. כתב בהגהות היעב"ץ, שעשה כן לנסותו, אם גם בעת טרדה יזכור להעמיד עדים. [וצריך עיון, דלכאורה הוי לפני עור, וכדאקשו כהאי גוונא בקידושין (לב). "ודלמא רתח וקעבר אלפני עור" (ש.א.)].

פרק השוכר את האומנין

יח) מתני', שוכר עליהן או מטען. מבואר בדברי הגהות אשרי (סימן ב), דאינו מדינא דגרמי, דהא מבואר לקמן (עח.) דשוכר עליהן רק עד כדי שכרן. וכן הוכיח החזון איש (בבא קמא סימן כא סקכ"ח), מהא דשכר להביא חלילים לכלה או למת ולא הביאו, דלא הוי הפסד ממון, אלא כתב, (לשיטת תוס' לקמן (עו:)) ד"ה אין להם, דהוי קנס חכמים (וכן כתב הנתנובות המשפט סימן שלג סק"ג). והריטב"א (החדשים הכא, ולעיל עג: ד"ה האי מאן) כתב, דחיובם מדין ערב, דבהנאה דסמיך עליהו משתעבדי, והא דאין שוכר עליהן אלא עד כדי שכרן, דאמדו חכמים דלכך שיעבד נפשיה. אבל בבאיור הגר"א (סימן שלג סקל"ד) כתב בשיטת הרשב"א, שהובא להלן באות הבאה דחיובם מדינא דגרמי, וצריך ביאור.

יט) רש"י ד"ה מקום, והוא סמך עליהן. המחנה אפרים (הלכות שכירות פועלים סימן ז) דייק מדבריו, דאיירינן בגוונא דמצי למצוא פועלים אחרים כששכרם, אבל בלאו הכי פטורין. וכשיטת הרשב"א והריטב"א (החדשים). והגהות אשרי בשם מהרי"ח (סימן ב) כתב, דעסקינן כשלא יכל למצוא פועלים אחרים, אבל בלאו הכי, חייבים לשלם כל ההפסד מדינא דגרמי. והא דלהרשב"א אין הם חייבים מדינא דגרמי, ביאר המחנה אפרים, כיון שאין הנזק אלא לאחר זמן, לא הוי גרמי.

כ) רש"י ד"ה השוכר את האומנין (השני), לעשות מלאכה בקבלנות וכו'. כתב המהדורא בתרא, דהגמ' דנה לקמן (עז.) מה הדין בשכיר יום, והא דפירש רש"י בפשיטות דמיירי בקבלנות, היינו משום דמבואר שם, דאם הוי דין אף בשכיר יום, היינו כוונת מתניתין בסיפא, שכל החוזר בו ידו על התחונה, ואם כן הכא ודאי איירי בקבלנות.

כא) [רש"י ד"ה וחזרו בהן, לאחר שעשו מקצת. עיקר דברי רש"י נצרכים להיכא דבעל הבית חוזר בו, דכל מה שידו על התחונה, לאחר שעשו מקצת דהוי כקנין (וכדלקמן (עו:)) אות יג ויז]. אבל בשלא עשו מקצת, אף שהזולה מלאכת פועלים, אין משלם להם כלום. אבל היכא דהפועלים חזרו, אם לא עשו מקצת, לא שייך שיהיה ידם על התחונה, דידם על התחונה היינו כדפירש רש"י בסמוך ד"ה ידם, שמעכב משכר מה שעשו, ואם לא עשו מקצת אין ממה

"לא תשימון". עיין בדבריו. [ובדברי התוס' לעיל (עב.) ד"ה שטר, משמע דעוברים רק היכא דחותמין על השטר, ולפי זה אתי שפיר, וכן כתב להדיא בשאלתות דרב אחאי (מ"ג.). אך בשלטי גבורים (מה: מדפי הרי"ף) מבואר, דגם במלוה על פה הם עוברים בלא תעשה. (ש.א.)]

יב) מתני', וחכמים אומרים אף הסופר. וכן פליגי רבי ורבנן במכילתא (דרבי ישמעאל משפטים, מסכתא דכספא פרשה יט). ובפנים יפות (שמות כב, כד) רצה לומר, דנחלקו אם כתב סופר כשר לעד.

יג) מתני', ומשום לא תהיה לו כנושה. ביאר המגיד משנה (פ"ד ממלוה ולוה ה"ב), דבלאו זה נכלל כל דבר שדרך הנושים לעשות, דהיינו שאין מלוים ממונם בחינם, וכן שנושים את הלוה בזמן הפרעון, אלא דאיסור הנגישה בחזקה הוי רק בעני, והלואת ריבית אסור בכלום. וכן מבואר בספר המצוות לרמב"ם (ל"ת רל"ד), ובספר החינוך (מצוה סז.). [וכן מבואר ברשב"א והרמב"ן (סב.), שפירשו דחזרת ריבית מתקן גם הלאו דלא תהיה לו כנושה]. אבל רש"י להלן ד"ה מלוה כתב, דגם בריבית האיסור הוא כשתובעו ודוחקו. והקשה המהר"ם שיף, דלדבריו אינו בענין איסור ריבית. וביארו המהר"ם שיף והתורת חיים, דאורחא דמילתא היא שדרכו של המלוה בריבית שחס על מעותיו ודוחק הלוה. ובשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ג סימן קס"א הערה כב) ביאר בדעת רש"י, דתובע ריבית עובר תמיד על לא תהיה לו כנושה, ואף שיש ללוה לשלם, דכיון דמחמת האיסור אינו יכול לשלם, הווי כתובע ממנו הלואה שאינו יכול לשלם. ועיין עוד בתוס' יו"ט.

יד) גמ', תלמוד לומר נשך כל דבר אשר ישך אפילו דיבור אסור. מדברי ספר התרומות (מו, ג, יג) ורבינו ירוחם (מישרים ה, א) נראה, דהוי אסמכתא, ומדרבנן. אבל בתוס' קדושין (ח:) ד"ה צדקה, ובשו"ת הריב"ש (קמז) מבואר, דהוי דרשה גמורה, והקשה הקובץ שיעורים (שם), דאין הלואה חסר כלום, וביותר דלא הויא ריבית קצוצה, שלא קצץ על מנת שתברכני, וכן הקשה הקרית ספר (פ"ה ממלוה ולוה). והנתנובות המשפט (הנדפס על השולחן ערוך סימן עב) כתב, דהיינו בקצץ עמו על מנת שתברכני.

טו) גמ', תלמוד לומר לא תהיה לו כנושה. כתב הלחם משנה (פ"א ממלוה ולוה ה"ב) בדעת הרמב"ם, דאינו עובר בלאו, אלא הוי איסורא גרידא, עיין עוד בדבריו. ובספר התרומות (מו, ג, יד) מבואר, דהוי איסור דרבנן.

טז) גמ', ומלוה אותן שלא בעדים. כתב הלחם משנה (פ"ב ממלוה ולוה ה"ז), דאף שגם בעדים יכול לטעון פרעתי, לא חיישינן להכי, דלא חיישינן דיכפור ברשע, אלא שישכח ההלואה. ומה שכתב רש"י ד"ה עובר, שעולה על רוחו של לוח לכפור, אין כוונתו במזיד. אבל הפרישה (חו"מ סימן ע'

לעכב. (ש.א.).]]

כב) בא"ד, שם. כתבו **המהדורא בתרא והתוס' יו"ט**, דדווקא הכא עסקינן בשעשו מקצת, אבל בדבר האבד אף שלא עשו מקצת, וכדכתב **הרא"ש** (סימן ב) **בשם הראב"ד**, וכן כתב **הרמב"ן** (עו: ד"ה והוי). אבל **הקצות החושן** (סימן שלג סק"ג) כתב בשיטת **המהר"ם מרוטנבורג**, דאף בדבר האבד מיירי דוקא בהתחילו במלאכה.

כג) רש"י ד"ה ידם על התחתונה, בתוה"ד, ואם הוולו פועלים וכו', ואין יכולים לומר לו וכו'. מבואר בדבריו, דהיכא שידם על העליונה, מקבלים כל שכרם, חוץ ממה שצריך הבעל הבית להשלים מלאכתו. ולפי זה, לרבנן דפליגי **לקמן** (עו:) אמתניתין, וסבירא להו דידם על העליונה, וכן בשכיר יום דלכולי עלמא ידו על העליונה, **לקמן** (עו:), היכא דהשכירם בב' סלעים ליום וחזרו בהם באמצע היום, והוולו פועלים לסלע אחד ליום, יתן להם ג' דינרים לחצי יום. וכן הביא **בתשובות מיימוני** (לספר קנין סימן ל) בשם **רש"י** הכא, לגבי מלמד שחזר בו. וכן פסק **הטור** (סימן שלג) גבי שכיר יום. **והש"ך** (שם סק"ט), תמה עליו, דמה סברא יש בזה, וכתב, דלא מצא כן בשום פוסק אחר. וביאר **הקצות החושן** (שם סק"ח) שיטת **הטור**, על פי מה שכתב **בתשובות מיימוני** (לספר קנין סימן לא), דגדר פועל הוי כעין עבד עברי, וחזרתו בחצי היום הוי כעין גרעון כסף דעבד עברי, וכיון דבעבד עברי קיימא לן **בקידושין** (כ.) דמחשבין להקל, הוא הדין בעבד עברי. [אמנם **התוס' לקמן** (עו.) ד"ה **השוכר** דפליגי על רש"י (כמו שכתבנו שם עו. אות ט), סבירא להו כשיטתם **בקדושין** (יז.) ד"ה **חלה**, דאין גדר פועל כעבד עברי, ואפילו אי הוי סבירא להו דהוי כעבד עברי, אין מוכרחין לומר דגדר חזרת פועל הוי מדין גרעון כסף].

כד) תוס' ד"ה השוכר את האומנין, משמע ליה בין בשכיר יום בין בקבלנות. כתב **המהרש"ל**, דאין כוונתם, דהיכא דקתני אומן, בהכרח משמע גם בשכיר יום, דהא בסיפא קתני השוכר את האומנין, ועסקינן בקבלנות וכדפירש **רש"י** ד"ה **השוכר את האומנין** (בתרא). אלא כוונתם, דאומנין כולל שניהם, במקום שיוכל לדבר אף בפועל. אבל בקבלן לעולם איירי. [ועיין **רש"י לקמן** (עז:)] ד"ה **לאו ולאתווי**, דמשמע דבריו דבפשטות לכאורה היינו בקבלנות, ויש לדחות (ש.א.).]]

דף עו ע"א

א) רש"י ד"ה ואם בעל הבית, בתוה"ד, ואם הוולו מלאכת פועלים על כרחו יתן להם כמה שפסק וכו'. בטעם הדבר פירש **הריטב"א** (החדשים), דהוי כדבר האבד לפועלים, שכיון שהוולו מלאכתם, אם ישכירו עצמם עתה, לא

ישלמו להם אלא לפי שער הזול. וכן ביאר **הרמב"ן**. עוד כתב **הריטב"א**, דנפקא מינה נמי היכא דהוקרו, דנותן להם סלע על מה שעשו, ואף שחצי הנשאר יעשה בו דינרים. וכן כתב **המהדורא בתרא**, דלפי מה שפירש **רש"י לעיל** (עה:)] ד"ה **ידם**, בחזרו בהם פועלים דידם על התחתונה, היינו אף בהוולו פועלים, דסלקא דעתך שיקבלו כל שכרם חוץ ממה שצריך להשכיר פועלים אחרים, הוא הדין הכא אשמועינן דהיכא דבעל הבית חוזר בו ידו על התחתונה, ואם הוקרה אינו יכול לומר להם שיתן רק הסכום העודף על שכירות פועלים אחרים. [אך לפי מה שפירשנו שם באות כג בשם **הקצות החושן**, לכאורה הכא לא שייך לומר כן (ש.א.).]]

ב) גמ', ה"ד אי דאמר להו שכרכם עלי, נתיב להו מדריה וכו'. עיין באות הבאה.

ג) רש"י ד"ה וליחזי פועלים, בתוה"ד, והרי ההנה אותו בכך. כתב **הבית יוסף** (סימן שלב ד"ה וממ"ש רבינו, וכן כתב **הביאור הגר"א** שם סק"ב), דמשמע מדבריו, דגם היכא דאמר ליה בעל הבית בתלתא, והוא אמר להו בארבעה ושכרכם עלי, היכא דכולם נשכרים בד', חוזר השליח וגובה ד' מבעל הבית, כיון דההנה אותו בכך. וכן פסק **הרמ"א** (שם סעיף א). אבל **הבית יוסף** כתב בשיטת **הרי"ף והרא"ש והרמב"ם** (פ"ט משכירות ה"ג), דאינו נוטל מבעל הבית אלא ג', כיון דהבעל הבית אמר בג', איהו הוא דאפסיד אנפשיה. **והדרכי משה** כתב, דכולי עלמא מודים דנוטל ד' מבעל הבית. אמנם עיין **בהריטב"א** (המיוחסים) דכתב להדיא בשם רבו, דנוטל ג' מבעל הבית, וכן כתב **המאירי**.

ד) גמ', וליחזי עבדתייהו וכו'. משמע מדברי הגמ', וכן כתב **הטור** (סימן שלב), דאם מלאכתן שוה ד', אפילו כולם נשכרים בג', נותן להם בעל הבית ד'. אבל **הבית יוסף בבדק הבית** (שם) כתב, דמדברי **הרא"ש** (סימן ב) משמע, דהיינו דוקא כשיש נשכרים בד'. וכן דייק **הש"ך** (שם סק"ח) **מהרא"ש**, וכתב, דכן פירש **רבינו ירוחם** (נתיב כט ח"א) להדיא. אך **הבדק הבית** כתב, דיש לדחוק ולישב דברי **הרא"ש**, ונתבאר **בש"ך** (שם).

ה) גמ', אל תמנע טוב מבעליו. כתב **הריטב"א** (החדשים), דהא דלגבי בעל הבית ליכא "אל תמנע טוב", כשיכול למצוא בפחות ממה שאמר בעל הבית. דכיון דאמר ליה שישכור בד', גלי אדעתיה דניחא ליה לשכור בד'. **בשיטה מקובצת** בשם **רבינו יהונתן ביאר**, דהתרעומת, משום דחס על עושרו של בעל הבית, ולא חס על הפועלים העניים. ובדברי **השיטה מקובצת** בשם **הרמ"ך** מבואר, דהא דאיכא אל תמנע טוב, היינו היכא דשויא עבדתייהו ארבעה.

ו) רש"י ד"ה דעתייהו אעילוויא, בתוה"ד, וכך אמרו

גביה איפכא וכו'. הקשה הגרע"א (גליונות הרמב"ם פ"ו מגירושין הי"א), מאי קשיא ליה, דאפשר דאינה סברא מוחלטת דעקר שליח לשליחותיה, וכוונת הגמ' דאי הוי אמר איפכא, הוי אמרינן דלא עקר שליח לשליחותיה. וכתב, דהוקשה לרש"י קושיית תוס' בגיטין (סג.) ד"ה בשלמא, דאמאי אמרינן בשלמא אי אתמר איפכא וכו', נימא אי אמר רב נחמן משהגיע גט לידה מגורשת, הוה שמע מינה דאדיבורא דידה סמיך, ומשום הכי הוכרח רש"י לפרש, דסברא מוחלטת היא דעקר שליח לשליחותיה, ולכך לא אמר רב אשי אי אתמר הכי, כיון שאי אפשר לרב נחמן לומר כן. וכן תירץ הרמב"ן בגיטין (שם) וכן המשנה למלך (שם סוד"ה שליח), קושיית תוס'. עוד כתב הגרע"א, דהוקשה לרש"י איך אמרינן, דאי משהגיע גט לידה מגורשת, מוכח דאדיבוריה דידה קא סמיך, הא יש לומר דלעולם אדיבורה דידה סמיך, ושאני הכא כיון דעקר לשליחותיה לא סמך אדיבורא דידה, ולכך הוכרח רש"י לחלק חילוקו. ועיין עוד ביאור במהר"ם שייך.

(יב) גמ', ועד כמה שוכר עליהן עד ארבעים וחמשים זוז. שיטת הריטב"א (לקמן עח.), והמגיד משנה (פ"ט משכירות ה"ד), דנקט ארבעים וחמשים דרך גוזמא, והוא הדין יותר מחמשים והיינו עד כדי החבילה, (עיי' לקמן עח.). אבל הרמב"ן והר"ן כתבו, דדוקא נקט ארבעין וחמשים, ולא יותר, אלא יש מקומות שנהגו ארבעים ויש מקומות שנהגו חמשים. ועיין סמ"ע (סימן של"ג סקכ"ו).

(יג) רש"י ד"ה אין להן, דאמר להן תשכירו עצמכם לאחרים וכו', ותביעת ממון ליכא דהא דברים בעלמא נינהו. ביאר הרמב"ן (על פי ביאור הקהילות יעקב סימן מז) שיטת רש"י, דעסקינן כשעתה אינם יכולים למצוא מקום להשתכר [ודלא כהבנת הרש"ש ברש"י], ואף על פי כן פטור הבעל הבית, כיון דדברים בעלמא נינהו, דלא היה קנין, דהא לא התחילו במלאכה. ומה שכתב רש"י, "דאמר להן תשכירו עצמכם לאחרים", היינו שכן טוען הבעל הבית שהוא אינו מעכב אותן ותשכירו עצמכם אם תמצאו, אבל אם הם כבר הלכו הוי תחילת המלאכה והוי קנין לשכירותם, ולא מדינא דגרמי, כשיטת תוס' ד"ה אין להם, דבהא לא שייך לחלק בין הלכו ללא הלכו.

(יד) [רש"י ד"ה ב"א שלא התחילו, ועד השתא פריש מידי דשכירות והשתא פריש מילי קבלנות. כוונת רש"י, דהא דמפליגין ברישא בין הלכו ללא הלכו, היינו בשכיר יום, דההליכה הוי חלק מהעבודה. אבל בקבלנות השכר הוא עבור קצירת הקמה, ואין ההליכה תחילת העבודה, והשתא הא עסקינן בקבלן, וכדביאר המהרש"א, דקבלו קמה לקצור וכו', משמע קבלנות, וכן ר' דוסא לא פליג אלא בקבלנות, אבל בשכיר יום מודה כדאוקמינן לקמן

מהימנת לן וכו'. ביאר הבית אהרן (על פי דברי המהרש"א), דהכא ודאי כוונתם דמהימנת לן דהכי אמר בעל הבית, דכיון דעסקינן דשאר פועלים מתגרי בג', (דאם לא כן מה איריא בשכרכם עלי, אפילו אמר שכרכם על בעל הבית, נמי נותן להם ד', דהיינו מה שהנהו), ומיירי שהשליח הוסיף על שאר פועלים, אין סברא לומר שכוונתם אולי יוסיף הבעל הבית יותר, ולכך מהימני לשליח. אבל היכא שלא הוסיף השליח, שפיר מספקינן דאולי סברי שהוסיף הבעל הבית ודעתייהו אעילויה. אבל בשיטת תוס' ד"ה ואזיל איהו, ביאר המהרש"א, דדעתייהו אעילויה, ואת מהימנת לן, ב' סברות הן. והא דפשיטא לן באמר ליה בעל הבית בתלתא וכו', דדעתייהו אעילויה, כוונת הגמ' דממה נפשך נותן להם ד', דאי מהימנת לן וכו', ודאי נותן להם ד', ואף אי נימא דסמכי על הבעל הבית, היינו רק דדעתייהו אעילויה, שאם בעל הבית אמר יותר מארבע, יקבלו יותר, אך לא שבוודאי דעתם על בעל הבית, אלא לעולם דעתייהו אעילויה, וכל דברי התוס' ביאור אחד הוא.

(ז) רש"י ד"ה דעתייהו אעילויה, בסוה"ד, אי אמר להן האי שכרכם עלי וכו'. הרי"ף (מו. מדפי הרי"ף) פירש, (הובא ברא"ש ובמהרש"א על תוס' ד"ה דעתייהו אעילויה, עיין שם), דעסקינן דשויה עבידתיהו ד', ולכך אף דלא אמר להם שכרכם עלי שקלי ד'.

(ח) תוס' ד"ה דעתייהו אעילויה, באמר להו וכו'. כתב המהרש"א, דלא ניחא להו בפירוש רש"י ד"ה דעתייהו אעילויה, דנפקא מיניה לענין תרעומת, דהא ספיקא דלהלן לענין תשלומין מיירי.

(ט) תוס' ד"ה השוכר את האומנין, שאם קבלו קמה לקצור וכו', והוקרו וכו'. כתב המהרש"א, (כן מתבאר בדברי המהרש"א במהדורא בתרא, דתוס' פליגי על רש"י), דהא דלא פירשו כפירוש רש"י (ע"ה): ד"ה ידם על התחנותה, דנפקא מיניה נמי היכא דהוולו. דסבירא להו, דבהא אף היכא דידם על העליונה לא יקבלו סלע וחצי. ושורש פלוגתתם נתבאר ברש"י (שם אות כג).

(י) [תוס' ד"ה דאי ס"ד, דאי אמרינן וכו'. כל דבריהם הוי לשיטתם בתוס' ד"ה ואזיל, דספק הגמ' לעיל, אי אמרינן דדעתייהו אעילויה דבעל הבית. אבל לשיטת רש"י לעיל ד"ה דעתייהו אעילויה דספק הגמ' כפשוטו, אי אדיבורא דפועל קא סמכי, אי אדיבורא דבעל הבית קא סמכי, וכמו שביארנו באות ו', אתי פשיטות הגמ' הכא כפשוטו. אמנם הצ"ח כתב בשיטת רש"י, דסבירא ליה כה"אין לפרש" שכתבו התוס' וצריך עיון. (ש.א.).].

דף עו ע"ב

(יא) רש"י ד"ה אלא התם, בתוה"ד, ואי קשיא הא אמרינן

(ע.ז.) (ש.א.).

הבית יוסף (שם), דהיינו כפירוש רש"י.

דף עז ע"א

א) רש"י ד"ה לא סיירא, דאמרי לי מי יימר לדעתא דההוא ארעא אגרתן. ביאר רש"י לעיל (עו:): ד"ה לא סייריה גבי הברייתא דמצאו שדה לחה, דטעם הדבר, דבעל הבית פושע, כון דהיה לו להודיעם. והרא"ש (סימן ג) כתב את ב' הטעמים. וכתב המהר"ם שיק, דסבירא ליה לרש"י, שאף הבעל הבית לא הוי ליה לידע דהגשמים ימנעו הריפקא (ודלא כתוס' ד"ה ואתא), ולכך לא ביאר כדלעיל, מה שאין כן לעיל שידע שהשדה לחה, ביאר כפשוטו. וכן כתב הדרישה (ח"מ ריש סימן שלד). ועיין עוד חידושי אנשי שם (מו: מדפי הרי"ף אות א).

ב) תוס' ד"ה ואתא מיטרא בלילה. כתב התוס' הרא"ש, דלגירסא "בלילה", לא קשיא קושיית תוס' לעיל ד"ה דאגר, דלעולם היכא דאתא מיטרא ביממא אמרינן דמשמיא רחימו עליה, אבל היכא דאתא מיטרא בלילה קודם שנעשה פועל, לא שייך לומר דמשמיא רחימו עליה.

ג) תוס' ד"ה יד פועל. כלומר אינה על התחונה וכו'. כתב המהר"ם שיק, דבפשטות כוונתם, דאי הוי ידו על העליונה ממש, אם כן כשנתייקרה המלאכה, היה צריך ליתן להם ששה דינרים. אבל כתב, דנראה דבאו לומר דהיכא דהוולח וחזר בו, אין נותן להם ששה דינרים אף על פי שיכול לגמור חצי המלאכה בשני דינרים, והיינו כשיטתם לעיל (עו:). תוס' ד"ה השוכר, וכמו שנתבאר שם באות ט'.

ד) גמ', לא צריכא דאייקר עבידתא ואימרו פועלים. הקשה המחנה אפרים (הלכות שכירות פועלים סימן ז), דלכאורה נראה דחזרו בהם מחמת יוקרא, והא כתב הטור (סימן שלג ס"ד) בשם ר"י, דכל מה שפועלים יכולים לחזור בהם, היינו כשחוזרים בסתמא, אבל כשחוזרים מחמת יוקרא אין שומעין להם, דהיינו דבכהאי גוונא ידם על התחונה, וכדביאר הב"ח (שם), כיון דגלי דעתיה דניחא ליה בעבדות, ולא שייך לומר כי עבדי הם. וכתב, דצריך לומר דהכא לא חזרו בהם מחמת היוקר. [אמנם מדברי תוס' לעיל (עו:). ד"ה השוכר, מבואר לא כן, דכתבו רק על הגמ' לקמן דחזרו בהם לא מחמת שינוי המחיר, ומשמע, דהכא חזרו בהם מחמת יוקרא (ש.א.).]

ה) גמ', ואזל בעל הבית ופייסינהו וכו', קמ"ל דאמר להו אדעתא דטרחנא וכו'. כתבו השיטה מקובצת בשם הרשב"א, והתוספות הרא"ש ורבינו פרץ, דעסקינן דאמר להם שיוסיף להם או שייטיב להם, ולכך חייב להם מזונות. ו) רש"י ד"ה מהו דתימא, הואיל ואמר רבי דוסא יד פועל על התחונה טעמיה משום דתפיס בעל הבית הוא. מבואר במהרש"ל, דהוקשה לרש"י הא הכא הבעל הבית חזר בו,

טו) רש"י ד"ה היה יפה, בסוה"ד, דלית ליה להאי תנא הא דתנן במתניתין כל החזור בו ידו על התחונה. הריטב"א (החדשים, עו. ד"ה ואם) כתב, דהיינו דוקא בחזרת הפועלים, אבל בחזרת בעל הבית כולי עלמא סבירא להו דידו על התחונה, דדבר האבד הוא. וכמו שכתבנו לעיל (עו:). אות א'. אבל הרא"ש (סימן ב) כתב, דרבנן פליגי אדרבי דוסא גם בחזרת בעל הבית.

טז) תוס' ד"ה אין להם, קשה לר"י דהא קי"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי וכו'. הקצות החושן (סימן שלג סק"ב) הביא קושיית בנו ר' יוסף דוב, דמה כתבו התוס' דחייב מדינא דגרמי, הא קיימא לן דהמבטל כיסו של חברו פטור, אפילו שביטל בידים. ותירץ הקצות החושן, דשאני הכא דהוי נזקי אדם ולא נזקי ממון ואדם דאזיק אדם חייב בשבת. אך הביא תשובות מהר"ם מרוטנבורג שכתב, דליכא חיוב גרמי הכא, כיון דהוי מבטל כיסו. והא דלא חייב מדין שבת, ביאר הקצות החושן, דסבירא ליה כשיטת הרמ"ה שהובא בטור (סימן שח סק"ב), דחיוב גרמי לא הוי אלא בחיוב נזק ולא חיוב ד' דברים. וכדביאר הקהילות יעקב (סימן מז), דסבירא ליה לרמ"ה דגרמי לא הוי מדין אדם המזיק, אלא הוי כממונו המזיק כיון דלא מזיק בידים.

יז) בא"ד, שם. והרמב"ן והרשב"א כתבו, דעסקינן הכא כשלא היו יכולים הפועלים להשכיר את עצמם לאחר, ואף על פי כן אם התחילו במלאכה וחזר הבעל הבית חייב, דהוי קנין, דשכירות פועלים נקנית על ידי תחילת המלאכה. אך אם הם היו יכולים להשכיר עצמן לאחר, בלא הלכו נמי חייב בעל הבית, דהוי דבר האבוד להם, וכמו שפועלים מחייבי ליה לבעל הבית בדבר האבד. (וגדר חיוב דבר האבד, כתבנו לעיל (עה:)) אות יח בשם הריטב"א). וביאר הקצות החושן (סימן שלג סק"ב) בדבריהם, שאינו חייב מדינא דגרמי, דסברי להו כשיטת המהר"ם מרוטנבורג שהובא באות הקודמת, אלא חייב מדין דבר האבד. אך בתוס' מבואר דלולי דינא דגרמי, לא מחייבין מדין דבר האבד. אבל שיטת המהר"ם מרוטנבורג גופיה (הובא בקצות החושן שם), דעסקינן אפילו היכא שהיו הפועלים מוצאין להשכיר עצמן מבערב, ועתה אינם יכולים להשכיר עצמם, ומכל מקום פטור הבעל הבית היכא דלא הלכו, דסבירא ליה דליכא דינא דגרמי הכא, וכן חיוב דדבר האבד ליכא, וכשיטת רש"י שהובא באות (יג).

יח) רש"י ד"ה הא בסוה"ד, בתוה"ד, ולא הבינו שהיא לחה או שמא ירדו גשמים בלילה. ביאר הטור (סימן שלד) דברי הגמרא, דלא הבינו שגשם שירד על שדה זו יגרום שלא יוכלו לחפור בה, והוי פסידא דידהו, דהיה להם להכיר מעצמם שהגשם יגרום שלא יוכלו לחפור בקרקע. וכתב

מדין קנין כסף.

(ט) **גמ'**, ועוד **הא ארעא דיהיב זוזי**. ביאר **המהדורא בתרא**, דאי אמרינן, דמהיכן מגביהו קאי אהיכא דאומר תן לי קרקע כנגד מעותיך, **[וכהרמב"ן והר"ן שהובאו לעיל אות ז']**, אתי שפיר קושיית הגמ', דהא רוצה לקיים המקח, ואם כן שיתן לו ממה שקנה. אבל אי נימא **[נכדעת תוס' שהובאה שם]**, דקאי אתן לי מעותי, קושיית הגמ' צריכה ביאור.

(י) **תוס' ד"ה לא יהא**, אבל מזיבורית לא קשה ליה דכי נמי הוי כבע"ח אוקמוה אדאורייתא וכו'. **כתב הריטב"א (החדשים)**, דהא דמקשינן שלא יגבה מעידית אלא מבינונית, כוונת הגמ', דאפילו אם לא נחלק הרי בכל זאת בעל חוב דינו בבינונית.

(יא) **בא"ד, בתוה"ד**, אלא מוקי לה הכי דליהוי זיבורית שבה כמו עידית שבה. **הקשה האילת השחר**, וכי מהאי טעמא אומר דין שאינו, הא להאי פירושא אינו מחויב ליתן דוקא זיבורית שבה. וצריך לומר, דכוונת תוס' דמרישא מוכח דהוי דוקא מזיבורית שבה, וטעמא דמילתא כיון דעסקינן דאומר לו הילך קרקע כנגד מעותיך, מקיים המכירה כנגד הקרקע, וכקושיית הגמ' ארישא דהא ארעא דיהיב זוזי, אלא דמצד עצמו אינו מוכרח, דאפשר דלא בא לקיים המקח, וכמו שביאר **המהדורא בתרא**. (ש.א.).

(יב) **בא"ד, בסוה"ד**, אי נמי כי היכי דלא תקשי וכו'. **הקשה המהרש"א**, למאי דאוקמא רב אחא דהוי מעידית נכסיו, כמו כן הוי מזיבורית נכסיו, וקשה קושיית תוס' דלא מסלקינן בזוזי. וכתב, דלשיטת **בעל המאור** (מו: מדפי הרי"ף) דרב נחמן ורב אחא לא פליגי לדינא, אלא רב נחמן מפרש לה אתן לי קרקע כנגד מעותי, ורב אחא מפרש לה אתן לי מעותי, דאי לית ליה מעות מגבי ליה מעידית דנכסיו, (עיין מה שכתבנו באת ז'), אתי שפיר, דלכך מגביהו מזבורית דנכסיו כיון דלית ליה מעות.

(יג) **רש"י ד"ה דאמר ליה ערבוני יקון**, יקנה הכל. **תוס' לעיל (מח:)** ד"ה **בזמן**, נתקשו בדבריו, דאם כן עדיף מנותן בתורת פריעה, כיון שפירש שיקנה הכל. וביארו **האבן האזל** (פ"א ממכירה ה"ד) ו**בחיידושי רבי שמעון שקופ קדושין** (סימן ג), דשיטת רש"י **כהסמ"ע** (סימן קצ סק"א), דקנין כסף מהני כיון דהוי "תחילת פרעון", ולכך אם נותן בתורת תחילת פרעון הקרקע, מהני לכל הקרקע, אבל כשנתן בתור מעשה קנין על כל הקרקע, לא מהני. אך שיטת תוס' **כהט"ז** (שם) דקנין כסף הוי "מעשה קנין".

(יד) **גמ'**, **האי מאן דאוזפיה וכו'**, **פרעון הוי וכו'**. כתב **הרא"ש** (סימן ח), דקא משמע לן, שאין המלוה יכול לומר איני רוצה ליקח המעות אלא בבת אחת.

(טו) **גמ'**, **יתיב רב אשי וקא מעיין בה וכו'**. ומצינו כעין ספק

ולר' דוסא יד החוזר בו על התחונה, ואם כן הכא יד בעל הבית על התחונה. לכך פירש, דרק יד הפועל על התחונה, כיון שבעל הבית מוחזק במעות, וביאר **המהרש"ל**, דהיינו דווקא להסלקא דעתא, אבל אליבא דאמת, אף בעל הבית שחוזר בו ידו על התחונה אף שמוחזק במעות. ואף דכבר שמעינן להא ממתניתין, כתב **המהרש"א**, דהברייתא נמי אשמועינן להא. והא דלא אמרה הגמ' דהיינו דקמשמע לן, ביאר **המהרש"א**, דאם כן לא הוה איצטריך לאשמועינן שוב "ואם סלע נותן להם סלע", כדמסיק דאצטריך משום דיד פועל על התחונה. אך לפי זה הקשה **המהר"ם שו"ף**, דגבי סלע נותן להם סלע, לישני, דקא משמע לן דטעמא לאו משום דתפיס, אלא כל החוזר ידו על התחונה.

דף עז ע"ב

(ז) **גמ'**, **מהיכן מגביהו מן העידית**. כתבו **הרמב"ן** (בחיידושו, ובמלחמות מח. מדפי הרי"ף ד"ה אמר הכותב), **והר"ן, והריטב"א** (החדשים), דקאי אהיכא דאומר לו תן לי מעותי, וכילה המוכר המעות, ואין לו מעות, דמגביהו מן העידית. אבל באומר תן לי קרקע, דמקיים המכירה, נוטל הכחוש, כדאמרינן **בבבא בתרא** (קז:), דהמוכר חצי שדהו לחבירו נוטל הכחוש. וכן לפי זה, הא דקתני סיפא "מהיכן מגביהו מן הזבורית", קאי אהיכא דאומר לו המוכר הילך מעותיך. וכן דייקו **מרש"י ד"ה מהיכן מגביהו**, דפירש מגבה לו חובו. אבל **הכסף משנה כתב** בדעת **הרמב"ם** (פ"ח ממכירה ה"ד), וכן הביא בשם **פירוש המשניות להרמב"ם**, דקאי אתן לי קרקע כנגד מעותי. **[ועיין בתוס' להלן ד"ה לא יהא, דלכאורה מבואר כהכסף משנה, דכתבו בסוף דבריהם, דקשה אסיפא איך מסלקינן ליה בארעא, הלא לבעל חוב לא מסלקינן בארעא כי אית ליה זוזי. וכן כתבו, דנתקיים המקח כנגד המעות. אמנם המהר"ם שו"ף כתב, דלא נתברר דעת תוס' (ש.א.).]**

(ח) **גמ'**, **רשב"ג אומר וכו'**, ונתן לי מהם מאתים זוז והריני נושה בו ח' מאות זוז וכו'. ביאר **הריטב"א** (החדשים), דקנה הכל, משום דזקפו עליו המלוה הוי קנין כסף. וכתב, דאפילו לא נתן לו מאומה, אלא זקף כל האלף במלוה, קנה מדין כסף, והא דקתני ש"נתן מאתים זוז", סירכא דרישא נקט. ואף דמחילת מלוה לא מהני בקניית קרקע, הכא שזוקף עליו הכסף במלוה, ואומר כאילו התקבלתי, מהני. אך שיטת **הרמב"ן בקדושין** (ח:), "דמנה אין כאן משכון אין כאן", וכן שיטת **הרשב"א בקדושין** (ה:). [והא דקני הכא כל הקרקע, צריך לומר כמו שכתבו **התוס' להלן ד"ה עייל**, דהוי מדין קנין שטר]. **ובשו"ת בית יצחק** (יור"ד קכה, ז), הביא מספר **נטע שעשועים**, דדייק **מרש"י ד"ה והרי**, דהוי

רש"י מגומגמין, דכתב דחמור זה שיעבד לו, ואף על פי כן כתב דמוכר הנבילה ומוסיף מעות, והא **לקמן** (עט.) מבואר בגמרא דבחמור זה אינו צריך להוסיף מעות, ואם אין בדמיה לשכור, לא צריך לשכור. ולכך ביאר, דמתניתין איירא בחמור סתם. ואף על פי כן אם הבריקה אומר לו הרי שלך לפניך. ובשיטת רש"י, כתב **המהר"ם שיף**, דבחמור סתם אין אומר לו הרי שלך לפניך, ולכך פירש מתניתין בחמור זה. **והמהדורא בתרא והרש"ש** תירצו קושיית הרא"ש, דרש"י לא אתי אלא לתת לו עצה טובה, שבמקום שישכור לו חמור בדמי הנבילה ויכלה הקרן, יוסיף מעות ויקנה חמור אחר, אך אין הכי נמי אינו חייב להוסיף.

זו **רש"י ד"ה שמתה מחמת אויר, בתוה"ד**, הואיל ושינה בה יכול לומר לו לא מתה זו אלא מחמת אויר וכו'. כתב **הריטב"א** (החדשים), דמשמע מדבריו, שלא היה אויר משונה באותו יום, ודלא כפירוש **תוס' ד"ה כגון**. והקשה, דהניחא לאביי דאמר **לעיל** (לו): דאמרינן דאוירא דהר קטלא, אבל לרבא דאמרינן מלאך המות מה לי הכא וכו', קשיא. אך מכח קושיא זו גרידא, לא דחה לדברי רש"י, דאפשר דר' ינאי סבירא ליה כאביי, אלא מכח קושיא אחרת, דלאביי נמי לא אתי שפיר, עיין בדבריו. **והרמב"ן** (**לקמן פ.**), כתב בדעת רש"י, דעסקינן כגון שידוע שחמור זה אינו רגיל לילך בבקעה, ומשום הכי אפשר שמחמת אוירא מתה, עיין שם. [ולפי זה אתי שפיר אף לרבא].

ח **תוס' ד"ה ר' יוסי בסוה"ד**, (בנמשך לעמוד ב') לכך נראה דלא חשיב הכא פשיעה במה ששינה דיכול לזוהר ולדקדק יפה שלא תחלוך וכו'. והא דקתני דאם הוחלקה חייב, ביארו **המהר"ם שיף והגרנ"ט** (סימן קנז), דהיינו כשלא שמר עליה ולכך החליקה. **ובחידושי הרמב"ן** כתב, דהוי כעין מתנה שומר חנם להיות כשואל, דמתחייב שאם תחלוך בבקעה ישלם, ולכך כתב, דאף שומר חנם חייב, אף דלא הוי פשיעה. ועיין עוד ביאור **במהרש"א**, וכדבריו כתב בחידושי **הריטב"א** (החדשים).

דף עח ע"ב

ט **רש"י ד"ה היציאה**, דמי עצים וסממנין. **תוס' רבינו פרץ** (**בבא קמא ק:**) דייק מרש"י, דאין צריך לשלם דמי השכירות. אמנם הוכיח דמשלם דמי השכירות, ומכל מקום לא משלם כקבלנות. **וברש"י לקמן** (קיו:): **ד"ה אם השבת, ובעבודה זרה** (ז). **ד"ה ואם השבת**, איתא להדיא כדברי תוספות רבינו פרץ. ועיין **ים של שלמה בבא קמא** (סימן כז), **וש"ך** (סימן ש"ו סק"ה) **ופני יהושע בבא קמא** (שם).

י **גמ', דלמא שאני התם דקניא בשינוי מעשה**. הקשה **הריטב"א** (החדשים), וכן הקשה **בחידושי הרמב"ן**, דמאי

זה **בברכי יוסף** (אהע"ז לח, הובא **בפתחי תשובה** שם), לגבי המקדש על מנת שיש לו מנה והיה חסר לו פרוטה. וכתב **האתון דאורייתא** דפשטנא הכא דזוזא בזוזי דמי.

טז **רש"י ד"ה דזבין ליה חמרא**, חמור. ביאר **הריטב"א** (החדשים), דאתי לאפוקי יין, דכיון דראוי ליחלק קנה כנגד מעותיו, מה שאין כן חמור דלא ראוי לחלק, ולא רוצה להיות שותפו.

דף עח ע"א

א **רש"י ד"ה מפני רעתה, בתוה"ד**, והאי דעייל ונפיק אזוזי ממחר הוא לגבות שלא יחזור לוקח. כתב **הרא"ש** (סימן ח), דאף דאי לא עייל ונפיק אזוזי כל שכן דלא מצי לוקח למיהדר ביה, מכל מקום הוא ירא שמא תתגלה לו רעתה, ולא ישלם לו, עד שיתבענו לדין.

ב **בא"ד**, שם. כתב **המהר"ם שיף**, דהוכרח לפרש דלכך עייל ונפיק אזוזי, דאין לומר דעייל ונפיק משום דוחקא, אלא דאנן סהדי דבלאו הכי נמי זבין משום רעתה. דמכל מקום נימא בסיבת שניהם מכר, ואי יחסר אחד לא יהיה קנין.

ג **גמ', עד כדי שכרן**. פירש **רש"י ד"ה עד**, דהיינו מה שבעל הבית תופס משכרם. אבל **בשיטה מקובצת** בשם **הראב"ד**, **והריטב"א** (החדשים) בשם **רבינו תם** פירשו, דהיינו עד כדי כפל שכרם, דאם שכרם בשנים יכול לשכור בארבע. **והריטב"א ותוס' רבינו פרץ** הקשו לשיטת רש"י, אם כן, מאי שנא דבר האבד מדבר שאינו אבד, דגם בדבר שאינו אבד, יד החוזר בו על התחתונה, ומעכב משכרם. ותירצו **התוס' רבינו פרץ, והגרע"א**, דשאני דבר האבד שאינו צריך להמתין עד שימצא פועלין בזול, מה שאין כן בדבר שאינו אבד.

ד **תוס' ד"ה כגון**, וא"ת א"כ פשיטא וכו'. ביאר **המהר"ם** דלתוס', עסקינן דנתנו שנתנו הפועלים כלי בתורת משכון על מנת שאם יחזור, ישכור הבעל הבית פועלים מהחבילה, ולכך הקשו פשיטא. וכן כתב **הביאור הגר"א** (ח"מ ק"צ י"א), וכן מבואר **בתוספות הרא"ש**, ודלא כפירוש **רש"י ד"ה שבאת**. וכן **במרדכי** (שמח), הביא פלוגתת רש"י ותוס'. וכתב שם (בסימן שמט), דלרש"י רק כלי אומנותו. אך **הש"ך** (שלג, לג) כתב בדעת רש"י דכל חבילה.

ה **מתני', השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה וכו', חייב**. כתב **הריטב"א** (החדשים), דעסקינן שהתנה עמו שילך בהר, וכן איפכא. אבל **המאירי** כתב, דעסקינן שאמר השוכר שילך בהר, אך היכא שהתנה עמו, חייב אף באונסין.

ו **רש"י ד"ה חייב**, דהמשכיר וכו', ולהוסיף מעות וכו', שהרי חמור זה שיעבד לו. כתב **הרא"ש** (סימן י), דדברי

באות ו'.

ג) **גמ'**, מיתבי יבש האילן וכו', והא הכא כיון דכי מטי יובל קא הדרא ארעא למרה וקא כליא קרנא. הקשה בחידושי הגרע"א, הא שאני התם דהבעלים בפנינו, ואין תקנה אחרת, אבל הכא טעמא דרב, שמא היו הבעלים מוסיפים במים, וכמו שכתבנו באות הקודמת.

ד) **גמ'**, הכא במאי עסקינן דזבין ליה לשיתין שנין. כתב הרשב"א, דמדלא מוקי שמתנה שלא יחזיר ביובל, מוכח, דלכולי עלמא אין תנאי מועיל ביובל, לפי שאין אדם מתנה על מה שאינו שלו וכתבי ביובל, "כי לי הארץ". ועיין עוד בדבריו. ודלא כהרמב"ן (במכות ג: ובהשגות לספר המצוות ל"ת רכ"ז) בשם הרמב"ם שסובר דמהני תנאי. [ועיין במגילת אסתר (לאוין רכ"ז) שכתב, דהמתנה עובר בלאו, ולפי זה אתי שפיר דלא מוקמינן בכהאי גוונא. (ש.א.).].

ה) **גמ'**, סוף סוף לכי מטו שיתין שנין קא הדרא ארעא וכו'. הקשה האגודת אזוב (ח"ב בסוגיא דקנין פירות), דיכול למכור לאלפים שנה, ואז לא הוי כליא קרנא. וכתב שם כמה טעמים דנחשב מכירה לצמיתות ולא מהני. אבל המנחת חינוך (מצודה שלט אות י"ח), נקט בפשיטות, דיכול להתנות.

ו) **רש"י ד"ה הדרא ארעא, בתוה"ד**, ושמא יפגע יובל בתוך שני המשכונא וקא כליא קרנא דלוה. ביאר הרש"ש, דאיך סתמה הברייתא דמשמע דלעולם דינא הכי, הא זמנין דגם בהך תקנתא כליא קרנא דלוה, כגון בגוונא שיפגע היובל קודם שיקבל הלוח הקרקע. (עיין מהרש"ל). וביאר המהדורא בתרא (והרש"ש בקצרה), דשיטת רש"י, דהשתא סברי דהכליא קרנא הוי רק במה שיפגע היובל קודם שיקבל הקרקע, (ודלא כתוס' ד"ה והא), ולכך משני דמכר לשתין שנין, ועלה אקשי דסוף סוף הוי כליא קרנא. ועיין עוד במהרש"א.

ז) **תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד**, וקשה דאמאי יתן וכו'. כתב המהרש"א, דקצת קשה אמאי לא הקשו בפשיטות ארישא דלמה אם נתן כל שכרו, לא יטול כלל. והחזון איש (בבא קמא סימן כג סקי"ג) כתב, דבזה מודו לריב"ם בתוס' לקמן (עמוד ב') ד"ה אי, דכיון שהוא מוחזק ומזומן לקיים תנאו לא יחזיר. [וצריך ביאור דאם כן איך הוכיחו התוס' דיתן הכל (ש.א.).].

ח) **בסוה"ד**, ותירץ ריב"ן וכו', אבל הכא שהמשכיר הפסיד ספינתו וכו'. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן כג אות י"ב), מה לי שהמשכיר הפסיד ספינתו, הרי אין השוכר חייב בהפסדו של משכיר. עיין שם בדבריו.

דף עט ע"ב

ט) **תוס' ד"ה אי אתה, בסוה"ד**, אבל ספינה סתם ויין סתם

אהני שינוי מעשה דאם המעביר על דעת בעל הבית לא הוי גזלן, אז לא קני בשינוי מעשה. וביאר, דכוונת הגמ', דבכהאי גוונא שעשה בו שינוי מעשה גמור, סובר רבי מאיר דהמעביר על דעת בעל הבית נקרא גזלן.

יא) **גמ'**, אלא הא רבי מאיר דמגבת פורים וכו', אלא הא רבי מאיר דתניא וכו'. הקשה האילת השחר, דהתם רק מוכח דסבירי ליה דאסור לשנות מדעת בעל הבית, אך לא מוכח דנקרא גזלן.

יב) **גמ'**, דלמא התם נמי דאדעתא בפורים הוא דיהיב ליה וכו'. כתב המהדורא בתרא, דאף דבגוונא דמתני' נמי אדעתא דהר או בקעה יהיב ליה. הכא שאני, וכדפירש רש"י ד"ה אדעתא, דכיון שלא נתן לו המעות אדעתא דהכי, נמצא גוול המעות, מה שאין כן בחמור שאינו לוקח החמור לעצמו אלא משתמש בו.

יג) **תוס' ד"ה מגבת, בתוה"ד**, ויש לומר דדוקא בפורים אמרינן הכא דאין לשנות. ביאר התוספות הרא"ש, כדי להרבות שמחת פורים.

יד) **גמ'**, שמואל אמר בין אנגריא חוזרת בין אנגריה שאינה חוזרת אם בדרך הליכה ניטלה אומר לו הרי שלך לפניך. הקשו בחידושי הרמב"ן והר"ן, לשיטת רש"י ד"ה אם בדרך, מאי מהני בדרך הליכה דאינה חוזרת. וביארו, דלרש"י אינה חוזרת, היינו שאינה חוזרת לשנים ושלושה ימים עד שיפגע חמור אחר. ואף על פי כן, לרב בכהאי גוונא חייב להעמיד לו חמור, ולא דמי להבריקה, וכמו שכתבו התוס' בסוד"ה אם בדרך. והריטב"א (החדשים) מפרש "אינה חוזרת", דאינה חוזרת בתוך ימי השכירות.

טו) **תוס' ד"ה אם בדרך, בתוה"ד**, ותימה דלמה ישכור בהמה אחרת. הריטב"א (החדשים) כתב, דאין זו קושיא דהרי כתב רש"י, דהטענה היא שאומר לו מזלך גרם.

דף עט ע"א

א) **גמ'**, לרכוב עליה שאני. ולגבי אנגריה, היכא ששכר לרכיבה, שיטת הרמב"ם (פ"ה משכירות ה"א), דהוי כהבריקה. אבל הראב"ד חולק וסבר דאינו דומה.

ב) **רש"י ד"ה לא מכלינן קרנא**, וכי תנן במתני' וכו', היכא דמתה בעודה בבית הבעלים וכו'. הקשו הרמב"ן והר"ן, כיון דאין בדמי חמור זה ליקח, אינו חייב להוסיף לו מעות, כיון דאמר לו חמור זה. ובחידושי הגרע"א ביאר דברי רש"י, דטעמא דרב דלא מכלינן קרנא, היינו דשמא לא ניחא להו לבעלים, והיו רוצים להוסיף בדמים ולא לכלות הקרן, וכן להוסיף אינו יכול דשמא אין רוצים הבעלים להוסיף, מה שאין כן במת בבית בעלים יש להכריח הבעלים לעשות זה או זה. וכן כתב המהדורא בתרא לעיל (עח.), ועיין עוד רש"י (שם) ד"ה חייב, ומה שכתבנו שם

חולקין בהא מספקא ליה לריב"ם וכו'. וביאר הדרושה (ח"מ סימן ש"א סק"ב) טעם ספיקו, דכיון דסבירא ליה דבספינה סתם ויין זה, אף דבעל היין לא מצי לקיים תנאו, אין צריך ליתן לו אלא החצי, אם כן ביין סתם גם הוא מצי לקיים תנאו, חולקין באותו שכירות הראוי ליתן לו, או דנימא דכיון דעל כל פנים הולוכו חצי הדרך וגם הוא מוכן לקיים תנאו, צריך ליתן לו שכירות של חצי הדרך. ולפי זה, כתב הסמ"ע (חושן משפט סימן ש"א סק"ז), דאפילו לא הולוכו עדיין חצי הדרך או שהולוכו טפי מחצי הדרך, חולקין השכר, אך כתב דאינו מוכרע. ועיין בש"ך (שם סק"ג) שכתב דכן מוכרע. וכן ביאר החזון איש (בבא קמא סימן כג סק"ג), דהיכא שלא הלך כל החצי, גרע מיין זה, דביין זה הוא אנוס, אבל ביין סתם לאו אנוס הוא, אבל היכא דהלך יותר מחצי, יין זה גרע, דהרי אין בידו לתבוע לבעל הספינה למלא הפסיקא, ואם כן אינו בדין שיפסיד בעל הספינה, מה שאין כן ביין סתם חולקין כאן דשויים בקיום התנאי.

(י) גמ', אילימא דקא משכח לאגורה אמאי אית ליה תרעומת. הקשה הריטב"א (החדשים), מהא דאמרין לעיל (עו:), דבעל הבית או פועלים שחזרו בהם יש עליהם תרעומת, וכדפירש רש"י (שם) ד"ה אין להן, כיון דצריכין לחזור זה אחר פועלין וזה אחר שוכרים. וכתב הריטב"א, דמה שחזרו בו הכא בחצי הדרך, היינו לפי שמכר סחורתו לאחרים, וכיון שכן חוזר בו בטענה רבה, ובכהאי גוונא אין עליו תרעומת, מה שאין כן התם חזרו בהם בלי טענה. וכן כתב המהדורא בתרא (לעיל עמוד א).

(יא) גמ', לא תרכב עליה אשה. ביאר הסמ"ע (סימן שח סק"א), לפי שהיא כבדה מן האיש. וכן משמע בריטב"א (החדשים).

(יב) גמ', שם. כתב בחידושי הרמב"ן (לקמן פ.), דכל זה לכתחילה, אבל בדיעבד פטור. וכן כתב הכא הריטב"א (החדשים) בשם רבו. אבל המגיד משנה (פ"ד משכירות ה"ה) כתב בדעת הרמב"ם, דחייב.

(יג) תוס' ד"ה השתא, בתוה"ד, ועוד דאין מתיישב שפיר לפי גירסא זו הא דקאמר ש"מ וכו'. ביאר המהרש"א, דלפי פירוש רש"י אין צריך ראייה שהמעוברת כבדה מן הריקנית, ושדג שכריסו גדול שוקל יותר, וכן מבואר בתוספות הרא"ש. וכן הקשה הריטב"א.

(יד) בא"ד, בתוה"ד, והשתא אתי שפיר הא דקאמר שמע מינה ביניתא אגב כריסה וכו'. מתוספות הרא"ש משמע, דעסקינן בדג וולד בתוכו, ואמרין דיוציא הולד, לפי שאמו מליאה דם. ובריטב"א (החדשים) כתב, דעסקינן בדג חי ואמרין שלא ישקלנו עד שיוציא בני מעיו, וצ"ב, דאחר שיוציאו בני מעיו ימות הדג ולא ישא את עצמו (ש.א.).

דף פ ע"א

(א) תוס' ד"ה היכא, בתוה"ד, ויש לומר דהיכא דשני לא משלם וכו'. והיינו, דלשיטתם היכא דשני השוכר אין הפועלים משלמים. אבל שיטת הרמב"ם (פ"ד משכירות ה"א), דלאחר שהשוכר שילם לבעל המכרישה, דינו עם הפועלים. ולשיטתו, הא דלא איבעיא לן היכא דשינה מאן משלם, כתב הביאור הגר"א (ח"מ סימן שט סק"ד), משום דפשטא דמתניתין הוה אמינא שהוא עצמו חורש, ולכך אמרין ד"היכא דלא שני" דקאמרת דפטור, על כרחך שאין חורש בעצמו, דאם חרש בעצמו ודאי חייב.

(ב) תוס' ד"ה ואי, בתוה"ד, ואין נראה דלא קי"ל כסומכוס וכו'. והקצות החושן (סימן שפג) והרש"ש תירצו, על פי מה שכתבו התוס' בבבא בתרא (סב:), ד"ה איתמר, דיש מקומות שנראה להם לחכמים לפסוק בהם דין חלוקה.

(ג) רש"י ד"ה היו בה, ואינו מקפיד אלא על האחד, ובא וטוענו כסבור הייתי שאתה כולל בה מה שאין בה ומה שיש בה וכו'. כתב המהרש"א, דהוכרח לפרש דאינו מקפיד אלא על אחד, דאי הוי מקח טעות, בהכרח דהברייתא נמי איירא בהיו בה כל המומין, ואם כן, הא דקתני בברייתא "והיה מום אחד וסנפו וכו'", על כרחך דהיינו דאין מקפיד אלא על האחד. ועל כרחך דאם מקפיד על כולם לא הוי מקח טעות, דאינו יכול לומר דסבור היה שאין בה כלום, רק דיש בה חלק מהמומין. וכן כתב הביאור הגר"א (ח"מ סימן רל"ב סקט"ז).

(ד) תוס' ד"ה היו בה, בתוה"ד, משום דאמר לוקח מסתמא כל הני דקאמר ליתנהו לכולהו, ומדהא ליתא הא נמי ליתא. המהרש"א כתב, דפליגי על הא דפירש רש"י ד"ה היו בה, דסבור דמקצת היו בה, דאם כן אולי מום זה יש בה, ולכך פירשו דסבור דאין בה מום כלל. והב"ח (סימן רלב סק"ח) כתב, דתוס' לא פליגי על רש"י. נולפי זה צריך לומר דכוונתם דליתנהו לכולהו, דאין את כל המומין, רק מקצתם. (ש.א.). ועיין עוד בביאור הגר"א (שהובא באות הקודמת), דביאר רש"י במילים של תוס' "ומדהא ליתא הא נמי ליתא".

(ה) בתוה"ד, ומום זה ומום אחר אין זה מקח טעות כיון שאין מזכיר אלא אחד. מדברי התוס' להלן מתבאר דביארו "מום זה ומום אחר", דהיינו שמזכיר לו ב' מומין מום א' שמקפיד עליו ומום א' שאין מקפיד עליו, ודלא כפירוש רש"י ד"ה מום זה. ומה שכתבו שאין מזכיר אלא אחד, ביאר הגר"א (בביאוריו, הובא באות הקודמת), דכוונתם שאין מזכיר רק שנים.

(ו) בא"ד, בתוה"ד, בתוספתא דכתובות משמע וכו'. ביאר המהרש"א, וכן כתב בביאור הגר"א (ח"מ סימן רלב

ביאר הריטב"א (החדשים), דכיון דעל פיו סמך וניזוק, חייב מדינא דגרמי. והבית יעקב (חור"מ סימן שח סעיף ז) ביאר, על פי המרדכי (סוף סימן שנט), דכיון שנתכוון השוכר שישא הכתף את התוספת בחנם, נעשה עליו כשואל וחייב באונסין. ודלא כתשובות הרמב"ן (סימן ב) שכתב, שאין המשלח חייב בתשלומי נזק השליח.

(יב) מתני', שמור לי ואמר לו הנח לפני שומר חנם. שיטת תוס' לקמן (צט). ד"ה כך, והרא"ש (סימן טז), דעסקינן בלא מעשה קנין, ואף על פי כן, מתחייב בשמירה. אבל בשיטה מקובצת בשם הראב"ד כתב, דעסקינן שהיה מעשה קנין, דבלא מעשה קנין לא נעשה שומר. ועיין קצות החושן (סימן שז סק"א).

(יג) [רש"י ד"ה שומר שכר, שכר מצוה. וכהאי גוונא כתב רש"י לקמן (פב). ד"ה כשומר שכר. ועיין עוד ברש"י לעיל (כ"ט). ד"ה אלא.]אמנם צריך ביאור מה שכר מצוה יש בהא דלא בעי למיהב ריפתא לעניא. (ש.א.).

(יד) רש"י ד"ה שוכר, בהמה. הקשה הרש"ש, הרי הוא הדין בשאר דברים.

(טו) תוס' ד"ה דקא תפיס ליה, בתוה"ד, ויש לומר דהתם לא איתהני מלוה מידי דאין מרויח במה שהלוה וכו'. כתב הש"ך (סימן עב סק"ו), דהיינו במשכון שקיבל בשעת ההלוואה, דיכול שלא לתת ההלוואה, מה שאין כן אם קיבלו לאחר ההלוואה. אך הביא מהמהרש"ל, דלא חילק. וכדברי הש"ך, כתב בחדושים המיוחסים להריטב"א לקמן (פב). בשם הרא"ם. אבל תוספות הרא"ש בקידושין (ה); ובפסקים שם פ"א סימן י) כתב, דאף במשכון שלא בשעת הלוואה וכדברי המהרש"ל, כיון שאם לא ילוה לא יצטרך למשכון.

סקט"ז), דלפי התוספתא אין צריך לדחוק דהא דקתני מום זה ומום אחר, הוא הדין בהזכיר לו כל המומין. אלא דלרבנותא נקט הכי, מום זה ומום אחר, בהזכיר לו שניהם ואחד מהם אין ב' ואפילו הכי אין כאן מקח טעות.

(ז) רש"י ד"ה חייב, בקילקולה אם הוסיף ג' קבין. היינו כשיטת אב"י בגמ', ודלא כרבא. ומה שפירש כאב"י כתב התוס' יו"ט (על פי הנמוקי יוסף), משום שהגירסא במתניתין "קשה כמשאוי", והיינו כאב"י.

(ח) גמ', אב"י אמר קשה כמשאוי תנן נפחא כי תקלא. בחידושי הרמב"ן תמה, דהרי גלוי וידוע לכל, שהחמור מוליך כפלי כפלים תבן מן התבואה. ותירץ בחידושי הר"ן, דכיון ששינה, ידו על התחתונה, ותלינן בכל מה שאפשר לתלות.

דף פ ע"ב

(ט) גמ', בשחבטו לאלתר, ביאר הקצות החושן (סימן שח סק"ב), דחייב מדין אדם המזיק דחייב בד' דברים. ודלא כמו שכתב התיבות המשפט (שם סק"ג), דהוי כממונו שהזיק.

(י) גמ', לא צריכא אלא לאגרא יתירא. ביאר הריטב"א (החדשים), דבשיעור קב הוא דמחייב תוספת שכר, אבל פחות פטור על התוספת. אבל הרמב"ם (פ"ד משכירות ה"ו) כתב, דאף שהוסיף פחות מהשיעור חייב. והא דקתני הכא דנפקא מיניה לאגרא יתירא, ביאר התורת חיים, דכוונת רבא דבכהאי גוונא לא משלם רק חשבון המשוער לתוספת, אלא משלם על הקב הנוסף יותר משאר הקבין, כיון שהוא יותר קשה משאר הקבין.

(יא) גמ', רב אשי אמר הוא סבור חולשא הוא דנקיט ליה.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרש היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"כאהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 ענין Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>